

A MÁSODIK ÉVFOLYAM UTÁN

Megjelenésének második évfolyamát zárta a szabadkai Üzenet című irodalmi, művészeti, kritikai és társadalomtudományi folyóirat. Idő és alkalom ez arra, hogy részletesebben szóljunk ennek az évfolyamnak munkájáról. És értékeljünk is. Mulaszthatatlan kötelességünk ez.

Rendkívül széles a skálája annak a területnek, amelyet a folyóirat tevékenysége kapcsán meg kellene vitatnunk. Kezdve attól az önbizalmat adó és öntudatot fejlesztő, művelődési igényt támasztó fölismeréstől, hogy ma már nemcsak a metropolisoknak lehetnek folyóirataik, illetve attól, hogy a vidéki folyóiratokról vezető napilapjaink — a kicsik nagyságáról írva — megállapítják: a vidéken született, nagy lelkiosodással ott is szerkesztett, a szülőföld, a szűkebb pátria szellemével átítatott, szerény ambíciókkal megjelenő folyóiratok kis környezetüknek (és nemcsak annak) ma általában többet adnak és jelentenek, mint az úgynevezett nagy folyóiratok a nagyvárosoknak; kezdve ettől a kecsegtető megállapítástól, amelynek természetesen nem kell szükségszerűen az Üzenetre is vonatkoznia, egészen addig az egyszerű gyakorlati kérdésig, hány szerzőtől és ki mindenkitől közölt írást a folyóirat.

Ebből a széles skálából először talán azt említenénk meg, hogy az Üzenet megjelenésével környezetünkben jelentős lendületet kapott az írói, publicisztikai, irodalomkritikai és társadalomtudományi alkotómunka, amelynek anyagi megvalósulásában az utolsó előtti s talán legjelentősebb lépés az, hogy a megírt művek nyomtatásban megjelenjenek, míg az utolsó, de semmiben sem jelentéktelenebb az, hogy a kinyomtatott írássok fogyasztókra, azaz olvasókra találjanak.

Ez a folyamat az Üzenet megjelenése előtt is jelen volt Szabadkán. Nemcsak az itt készülő hetilap által, hanem az itt élő, itt dolgozó írók, művészek és közéleti emberek révén is, akik folyóiratokba kíváncszó munkáikat itt alkották meg, hogy aztán kevesebb eséllyel, de kiváráják sorsukat a tartományi folyóiratokban. Az Üzenettel Szabadka, Észak-Bácska, de egész Vajdaság irodalmi és társadalmi-kulturális élete egy újabb dimenziót kapott, amellyel teljesebbé vált a meglévő.

Az Üzenet szerkesztősége a társadalmi-kulturális élet eddig csupán szabadkai forrásokból pénzelt újabb tribünjét nem akarja mereven leszűkíteni a község területére. Ki sem akarja szakítani Vajdaság vagy az ország egységes művelődési keretéből. Ellenkezőleg: az alkotók legszélesebb rétegét bekapcsolva azoknak az értékeknek, szempontoknak és műveknek megjelentetését akarja lehetővé tenni, amelyekkel az itt élő népek és nemzetiségek közötti viszonyt illetően a jugoszláv öngazdáló szocializmus gazdagítani tudja mind szűkebb, mind szélesebb környezetünk művelődési életét.

Egyesíteni akarunk és nem osztani, sem különválni vagy begubózni. Nem engedhetjük meg magunknak a kizárólagosságot, és nem lehetünk önös célokat képviselő, a folyóirat neve mellett és mögött megbújó érdekcsoport.

Ezért fogalmaztuk meg az Üzenet elsődleges feladataként és célkitűzéseként az együttműködést olyan művelődési intézményekkel és mindazokkal az írókkal és közéleti munkásokkal, amelyek, illetve akik az öngazgatási és demokratikus szocializmus haladó kulturális politikájáért, országunk népeinek és nemzetiségeinek nyelvi egyenjogúságáért szállnak síkra és méltón képviselik azt az elvet, amely az itt élő népek és nemzetiségek kultúrájának egyenjogú fejlődését valósítja meg. S elfogadjuk mindazoknak az íróknak, művészeknek, közéleti és társadalmi-politikai munkásoknak, az öngazgató és humánus szocialista viszonyok építőinek közreműködését, akik a folyóirat oldalain kívánják kifejezni nézeteiket az irodalomról, művészetről, társadalmi és közoktatási kérdésekről, valamint az általános kulturális politikai időszerű problémáiról, hogy ezáltal építően részt vállaljanak a lap programjának és célkitűzéseinek megvalósításában.

Ilyen vonatkozásban köteleztük el magunkat, és ebben a vonatkozásban mindenki folyóirata az Üzenet.

Ez egyben azt is jelenti, hogy az Üzenet szabadkai magyar nyelvű folyóirat, de vajdasági, jugoszláviai, szocialista, öngazgatói és valószínűleg veretel.

Az elmúlt évfolyam során is ilyen koncepció megvalósulásának igyekezett tartópillére lenni a folyóirat. S talán nem is kellene külön hangsúlyozni, hogy ebben a felfogásban gazdagítani akarta környezetének művelődési életét azzal a szilárd meggyőződéssel: hamis az a nézet, mely minden vidéki megnyilvánulást eleve provinciálisnak bélyegez.

Mert rosszindulatú kritikusaink legtöbbször ilyen jelzőkkel illették azokat a kísérleteinket, amikor szűkebb környezetünk valóságából igyekeztünk az olvasó elé tárni a lényeges problémákat olyképpen, hogy a téma tárgyalásának értékítéleteiben ott szerepelt a túlhaladást szorgalmazó elkötelezett kiállítás. Meggyőződésünk, hogy ez nem azonosítható a provincializmussal, hiszen az ilyen munka szemlátomást a környezet érdekét szolgálja és ugyanakkor szűkebb társadalmi közösségünk (amely szerves része a szélesebb közösségnek) időszerű és lényeges kérdéseinek megoldását szorgalmazza. Igényt támaszt és szükségletet elégít ki.

Mert, ahogyan Illyés Gyula írta egy helyütt: »A világmindenségről hetet-havat összecacsoghatunk, a „provinciá”-nról nem; ott az első hazug szóra megnyílik a föld.«

Véleményünk szerint az lenne csak igazán provinciális, ha annak érdekében, hogy mi érdekel másokat, elhallgatnánk mondanivalónkat, s nem szorgalmaznánk azoknak a dolgoknak a megoldását, amelyek

problémaként nehezedenek vállunkra, hanem más kedvét keresnénk és ízlését igyekeznénk kielégíteni.

A múltunk és jelenünk valóságából eredő dolgok mellett kell szorosán elköteleznünk magunkat és képességeinkhez mértén olyan igénynyel és szinten írni róluk, hogy túlvigyük őket a provincia határán. Az Üzenet csakis ilyen koncepció megvalósításával teljesítheti feladatát és válthatja be azoknak tett ígéretét, akik kiállnak érte, s anyagi eszközöket biztosítanak fenntartására.

Ebből következik, hogy a folyóíratra nézve elfogadhatatlannak tartjuk az öncélú, akademizáló, időn és téren kívüli, lényeghomályosító kísérletezéseket. A művészet talán élhet csupán a művészet kedvéért, az Üzenet és a hozzá hasonló folyóiratok életre hívásának értelme azonban abban van, hogy abban az időben és környezetben és azért az időért és környezetért éljenek, amikor és amelyben megjelennek. Ennek a környezetnek legyenek tanúi.

Természetesen egy lapról és ennek koncepciójáról beszélve nem lehet csupán az általánosságoknál maradni. Még kevésbé lehet ezt tenni, amikor a szerkesztőség mögött több mint egy évfolyam munkája van.

Az elmúlt, 1972. évfolyammal kapcsolatban konkrét adatokat tudunk felsorolni. Elmondhatjuk, hogy az első verskísérlettől kezdve a száz oldalt meghaladó társadalomrajzig megannyi szerző sokfajta és változatos tartalmú írását nyomtattuk ki és jelentettük meg. Mind környezetünkben, mind más vidékeken felhívtuk a figyelmet a folyóíratra. Olvasmányos és hasznosítható lapot igyekeztünk azok kezébe adni, akik fogyasztói az effajta kulturális terméknek.

De mivel nem akarunk eltérni a tárgytól, hadd mondjuk el: az Üzenet múlt évi 12 számában 125 szerzőtől összesen 288 címszó jelent meg. A kinyomtatott írások terjedelme a B/5-ös formátumú lapban 756 nyomtatott oldalt tett ki. Emellett 10 festő 40 zárórajzát és két művész különnyomtatású műmellékleteit közöltük.

288 címszó közül 256 (89,0%) íródott magyar nyelven, 32 (11,0%) pedig fordításban jelent meg. Az előző címszavak szövege 680 (90,0%), az utóbbiaké pedig 76 (10,0%) oldalt vett igénybe. Magyarul 103 (82,4%), szerbhorvátul 21 (16,8%) és németül 1 (0,8%) szerző írta munkáját.

Műfajok szerint 138 (48,0%) verset, 36 (12,5%) szépprózai írást, 52 (18,0%) tanulmányt, kritikát, esszét, cikket és krónikát és 62 (21,5%) könyvismertetést közöltünk. A versek 96 (12,7%), a novellák 192 (25,4%), a tanulmányok, kritikák, esszék, cikkek és krónikák 322 (42,6%), a könyvismertetések pedig 146 (19,3%) oldalon jelentek meg.

Műfajok szerint 138 (48,0%) verset, 36 (12,5%) szépprózai írást, 18 (14,4%) magyarországi és 1 (0,8%) romániai. Írásaiknak oldalterjedelme: a szabadkaiak 438 (58,0%), a más községbeliek 235 (31,0%), a magyarországiak 75 (10,0%) és a romániaiak 8 (1,0%) oldallal szerepeltek.

Mindezt elmondva nem utolsósorban arra szándékoztunk utalni, hogy a szerkesztőség felelősségteljes teherviseléssel továbbra is a kultúra igaz ügyét akarja szolgálni megteremtve minden alkotni vágyó és tudó ember számára az egységes és azonos társadalmi feltételeket, hogy e közösség hasznára alkothassanak.

Meg kell vitatnunk azt is, mennyire sikerült az Üzenetnek az iránta támasztott igényeket kielégítenie. Továbbá foglalkoznunk kell eszmei és szellemi arculatával, amely a felsorolt statisztikai adatokból nem látszik, s amiről elsősorban a kiadói tanács, a folyóirat öngazgatói szerve illetékes véleményt mondani. Sőt köteles is, mivel olyan jogokkal felruházott és kötelezettségekkel ellátott öngazgatói és társadalmi-politikai testület, amely a folyóirat kiadásával kapcsolatos alapvető kérdésekről határoz és részletesen megvitatja a lap tevékenységét, meghatározza alapvető jellegét, szerkesztési politikájának irányzatát, jóváhagyja programját és részt vesz ennek megvalósításában.

Mindent összegezve: az elmúlt évben kifejtett munkájával az Üzenet újra bebizonyította létjogosultságát. Szinte a semmiből nőtt ki és vált a társadalmi-kulturális élet újabb, nem jelentéktelen dimenziójává. Nem jelentéktelent mondunk és művelődési és társadalmi-politikai hatóképességet értünk, amihez tudni kell azt, hogy az elmúlt év folyamán megtett út, amelyen e hatóképességet elértük, nem volt sem zökkenőmentes, sem kiegyensúlyozott. Mert kisebb hibák, megingások és kényszerhelyzetek voltak, vannak és minden bizonnyal a jövőben is lesznek. Ennek dialektikus volta miatt a szerkesztő bizottság feladatának tekinti, hogy munkáját időről időre felmérje, önkritikusan értékelje. Így például utóbbi két összejövetelén eszmei-politikai szempontból bírálóan megvitatta eddigi munkáját, jóllehet minden szerkesztőségi megbeszélésen elemezte az előző szám tartalmát.

Értékelése szerint a szerkesztés még tudatosabb lehetne. Ugyanakkor megállapította azt is, hogy a közölt írásokkal nem sértette a népek és nemzetiségek önrzetét, nem adott alkalmat a bizalmatlanságra, ellenségeskedésre és elfogult következtetésekkel és értékítéletekkel sem csorbította környezete és a szocialista Jugoszlávia tekintélyét.

Ez viszont még senkit sem jogosít fel az önelégültségre. Az elért eredményt, a meglevőt tovább kell fejleszteni, ennek útját határozottabban kell körvonalazni, az öngazgatásnak itt is konkrétan kell jelen lennie, ami a gyakorlatban kollektív szerkesztéssel és a kiadói tanács és elnöke odafigyelő támogatásával valósítható meg. Ezért a szerkesztő bizottság, amennyiben a tanács elfogadhatónak ítéli meg a szerkesztőség eddigi munkáját, elsősorban a kiadói tanácstól és elnökétől kér a körvonalazott elvek megvalósításához — az építő jellegű és jogos bírálat mellett — konkrét és hathatós támogatást.

A szerkesztő bizottság nevében:

BIACSI ANTAL